

оптимізації. Неefективними є державні механізми стимулювання трансферу технологій, що потребує негайних законодавчих та регулятивних змін та створення ефективних механізмів технологічного трансферу.

Необхідність створення ефективної регулятивної бази щодо трансферу технологій, а також розробка та впровадження нових моделей та механізмів трансферу технологій має стати головною задачею перед вченими та аналітиками.

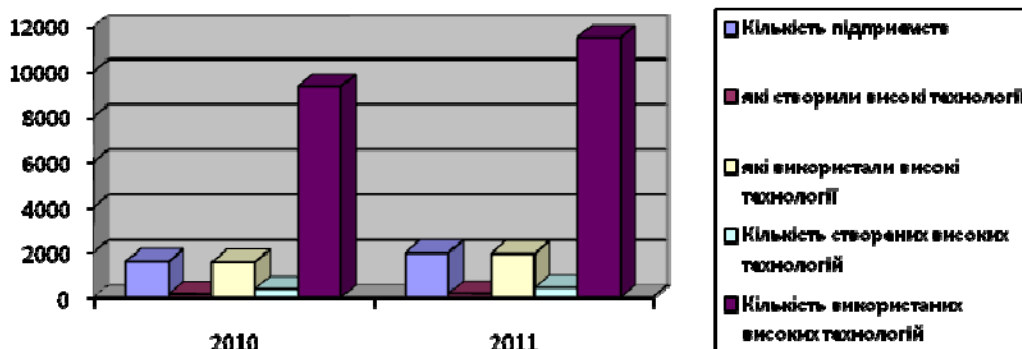

Рис. 1. Кількість підприємств та кількість створених і використаних високих технологій у 2010–2011 рр.

Ринок технологій є невід'ємною складовою розвитку інноваційного підприємництва, оскільки на ньому відбувається безпосереднє розповсюдження інновацій на створення, розробку та впровадження яких спрямована діяльність інноваційного підприємництва. Недосконалість ринку технологій в Україні призводить до уповільнення комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та подальшої їх капіталізації на світовому ринку, що негативно відображається на інтелектуалізації вітчизняної економіки. Тому на сьогоднішній день, перед ученими та аналітиками повинне постати завдання вдосконалення цієї системи взаємовідносин, розроблення таких "правил гри", які б дали змогу здійснити прорив вітчизняних технологій на світовий ринок та завоювати лідируючі позиції на цьому ринку.

Список використаних джерел

1. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14 вересня 2006 року № 143-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45.
2. Міждисциплінарний словник з менеджменту : навч. посіб. / [за ред. Д. М. Черваньова, О. І. Жилінської]. – К. : Нічлава, 2011. – 624 с.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році. Статистичний збірник. Київ. 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://buklib.net/component/option,com_jbook/task,view/Itemid,99999999/ca tid,152/id,5479.
4. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть // А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, А. С. Гальчинський та ін. – К.: Либідь, 2002. – 470 с.
5. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия / Й. А. Шумпетер; [пер. с нем.]. – М.: Эксмо, 2007. – 864 с.
6. Міжнародна економіка / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://buklib.net/component/option,com_jbook/task,view/Itemid,99999999/ca tid,152/id,5479.

Надійшла до редколегії 28.09.12

И. Прилуцкая, асп.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

РЫНОК ТЕХНОЛОГИЙ КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

В статье определено понятие рынка технологий, указано его роль и влияние на развитие инновационного предпринимательства, а также обосновано необходимость улучшения экономических и правовых институтов рынка технологий.

Ключевые слова: рынок технологий, инновационное предпринимательство, инновации, высокие технологии.

I. Prylutska, Doctoral Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

MARKET TECHNOLOGY AS AN INTEGRAL PART OF THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE

The paper defines the term of technology market. Its role and impact on the development of the innovative entrepreneurship are explained. The study substantiates the necessity of improving the economic and legal institutions of the technology market.

Keywords: technology market, innovative entrepreneurship, innovation, high technology.

УДК 331.005.33

О. Чулак, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто особливості основних етапів інноваційного процесу на підприємствах фармацевтичного ринку України. Визначені ключові підходи до організації інноваційного процесу на підприємствах фармацевтичного ринку України.

Ключові слова: інновація, інноваційний процес, лікарський засіб, фармацевтичний ринок.

Інновації визначають ринкову, економічну, науково-технічну та соціальну ефективність системи стратегічного менеджменту на підприємствах. Специфіка фармацевтичного ринку визначає унікальність системи створення

та просування нових продуктів на ринок, які зважаючи на високі показники наукомісткості продукції галузі визначають основу успіху виробників лікарських засобів.

Слід відзначити, що незважаючи на значну зацікавленість зарубіжних та вітчизняних вчених проблематикою моделювання та оптимізації інноваційного процесу (ІП) на підприємства, особливості інноваційного процесу підприємств, що відносяться до фармацевтичної галузі малодосліджені та потребують ґрунтовного вивчення та системного аналізу в межах функціонування локальних ринків медпрепаратів.

Проте існуюча зацікавленість теоретиків та практиків сучасного менеджменту проблематикою концепції стратегічного управління інноваціями, поки що не забезпечила в існуючих моделі організації інноваційного процесу врахування всіх особливостей ринку лікарських засобів.

Мета статті полягає в систематизації основних підходів до організації інноваційного процесу та розробки його специфічної моделі для підприємств фармацевтичного ринку.

Тісний зв'язок медицини та фармацевтики, що зберігається протягом усієї історії людства і знаходить своє відображення у виключному праві лікаря призначати ліки, а провізора їх продавати, визначає фундаментальну відмінність фармацевтичного ринку від ринків інших товарів та послуг. Іншим вагомим фактором, що диференціює фармацевтичну галузь впродовж багатьох століть є державне регулювання, яке зумовлено виключним положенням провізора (у суспільстві), як носія знань про суміші, які у різних комбінаціях та дозах можуть нести, як користь для здоров'я так і загрозу життю пацієнта. Важливою функцією держави, незалежно від обраної системи охорони здоров'я був і залишається контроль фармацевтичного ринку. Не менш важливим елементом, що впливає на специфіку моделі організації інноваційного процесу на підприємствах фармацевтичного ринку України є науко місткість продукції галузі. Адже, основний продукт фармацевтичної промисловості – це лікарський засіб (ЛЗ). Лікарський засіб – це товар, який визначає функціонування фармацевтичного ринку. Як і будь-який інший товар ЛЗ має споживчу та мінову вартість [2, с. 36]. Вартість товару у широкому розумінні визначається А. Смітом, Д. Рікардо, К. Марксом, як уречевлена в товарі суспільна праця [2, с. 46]. Формою її прояву є мінова вартість, тобто пропорція в якій обмінюються товари. Споживча вартість ЛЗ визначається потребою людини у нормальному (здоровому) функціонуванні організму. Споживча вартість інсуліну для діабетика в десятки разів вища за споживчу вартість хліба, або молока, бо щоденна ін'єкція інсуліну – це не тільки питання нормального функціонування організму діабетика, але і життя взагалі. Якщо включити до піраміди Маслоу [4, с. 31] потребу в ЛЗ, то отримаємо не 5, а 6 рівнів ієрархії потреб, базовим рівнем піраміди буде потреба хворого в ліках. Специфіка фармацевтичної галузі, відмінність лікарських засобів від інших товарів на ринку та залежність фармацевтики від домінуючої моделі медицини конкретного ринку (країни) визначає унікальність інноваційного процесу підприємств фармацевтичного ринку.

Концептуально характерний для фармацевтичних підприємств інноваційний процес вписується в стандартну схему (Шумпетерівська тріада): винахід → інновація → дифузія, запропоновану Шумпетером, фундатором інноваційної теорії [4, с. 329], який вперше ввів термін інновація в економічну науку. Він визначає економічну сутність інновацій, як "нову комбінацію, або будь-яке нововведення в мистецтві, науці, життєвій практиці – головним чином полягає в рекомбінації концептуальних фізичних матеріалів, які існували на ринку (творче руйнування)" [3, с. 84–154].

Унікальність інноваційного процесу пояснюється інтеграцією в єдину систему науки, техніки, економіки, підприємництва і менеджменту. О. І. Жилінська розглядає

інноваційний процес, як процес створення, впровадження та вичерпання науково-технічного, соціально-організаційного і виробничо-економічного потенціалу нововведень, який складається з наступних етапів: фундаментальні дослідження, базовий етап на якому, створюються абсолютно нові наукові і технічні знання; прикладні дослідження на даному етапі оцінюються перспективи практичного впровадження нових та наявних наукових (технічних) знань; експериментальні розробки, на якому розробляється макет (дослідна модель) нового, або значно вдосконаленого продукту (пристрою, речовини); впровадження, включає патентування нововведень, сертифікацію нового продукту, впровадження інноваційної технології, або підготовку існуючої технології до випуску інноваційного продукту; виробництво на даному етапі відбувається випуск інноваційної продукції; маркетингові дослідження, етап на якому оцінюється потенційний попит на інноваційну продукцію та визначаються пріоритетні сегменти ринку; збут, етап реалізації інноваційної продукції; дифузія, поширення інновацій, через механізм ліцензійних угод [4, с. 322].

У залежності від організації інноваційного процесу виділяють лінійні та нелінійні моделі. Класична лінійна модель ІП – це чітка послідовність етапів інноваційного процесу, які повторюються у кожному інноваційному циклі. Така модель визначає науково-дослідні розробки основним джерелом інновацій. Численні ринкові провали, зумовлені нерозумінням реальних потреб споживачів визначили потребу в переорієнтації моделі організації інноваційного процесу на споживачів інновацій. Такі моделі називають лінійними моделями, що базуються на "виклику попиту". Стартовим етапом інноваційного циклу таких лінійних моделей є маркетингові дослідження.

Якісні зміни головної цілі бізнесу спричинили системні перетворення в процесі управління, так класичне уявлення про управління компанією трансформувалося в фінансове управління підприємством. Модифікація управління бізнесом виявилась у переході від управління компанією до управління вартістю компанії, що не могло не відобразитися на організації інноваційного процесу і зумовило виникнення нелінійних моделей організації інноваційного процесу. До них відносяться паралельна (роботи за стадіями інноваційного процесу відбуваються одночасно), інтегральна (одна команда фахівців різних спеціальностей координує весь ІП), кібернетична (ІП – це складна ієрархічна система, підсистеми якої перебувають у постійній інформаційній взаємодії) та інтерактивна (ІП визначається, як скоординований процес паралельної діяльності інтегрованих груп спеціалістів).

Класичне варіант трактування моделі інноваційного процесу, як набору етапів не дає змоги повною мірою сфокусуватися на специфіці фармацевтичного ринку, тому важливим завданням стратегічного управління інноваціями є визначення причинно-наслідкових зв'язків між етапами ІП та особливостями: базової моделі медицини, фармацевтичного ринку та самого ЛЗ, як унікального товару.

Сучасна модель фармацевтичного ринку визначає ролі основних гравців в межах конкретних етапів ІП, так на етапах: фундаментальних досліджень, прикладних досліджень та експертних розробок ключову роль відіграють науково-дослідні установи, університети та ДіР підрозділи фармацевтичних корпорацій. Впровадженням у виробництво і власне виробництвом займаються фармацевтичні підприємства. Маркетингові дослідження та збут регулюються складною системою відносин між виробниками, дилерами, аптеками, медичними установами, пацієнтами та регулюються державою.

Складна система відносин між ключовими гравцями ринку ЛЗ визначає необхідність моделювання ІП на основі деталізації ролей основних суб'єктів фармацевтичного ринку в межах конкретного етапу ІП. Централь-

ним координуючим елементом комплексної моделі інноваційного процесу підприємств фармацевтичного ринку є державна система охорони здоров'я.

Нині відомі такі базові моделі медицини: бюджетна, страхова та приватна. Бюджетна модель відома нам ще з часів Радянського Союзу, сьогодні досить успішно функціонує у Великобританії. Фінансування медицини з державного бюджету відбувається зверху вниз від центрального бюджету через місцеві до лікарської установи. Для ефективного функціонування фінансування медицини має складати не менш як 5 % ВВП. Основним недоліком є закладений принцип квотування медичних послуг, так навіть у успішній Великобританії лист очікування на кардіологічні операції складає 18 місяців. Страхова медицина, запропонована в 1883 р. Бісмарком, досить ефективно функціонує майже у всіх країнах Європейського Союзу і характеризується високим ступенем інтеграції з усією системою соціального страхування. Фінансування системи відбувається з трьох джерел: страхові внески (податки) підприємств, страхові відрахування з заробітної плати, кошти держбюджету.

Приватна медицина характерна для системи охорони здоров'я США, визначає рішення щодо страхування здоров'я або відмови від медичного поліса приватною справою кожного. У силу високої вартості медичних послуг, працездатне населення США зазвичай купує поліси приватних страхових компаній, які у випадку хвороби клієнта, мають сплатити рахунок з лікарні.

Варто зазначити, що в жодній країні світу не функціонує та чи інша модель медицини у чистому вигляді. Прогресивне законодавство ЄС залишає право вибору державний/приватний страховий фонд за громадянином. Результати дослідження економічної ефективності систем охорони здоров'я 18 розвинутих країн світу були опубліковані в авторитетному науковому журналі "Journal of the Royal Society of Medicine". Найкращий показник економічної ефективності системи охорони здоров'я (відношення частки витрат на охорону здоров'я у ВВП країни до зниження рівня смертності з 1979 по 2005 р.) був у Нової Зеландії – 1:1415, Великобританії – 1:1490 та Ірландії – 1:1817, найгіршим він був у США – 1:515 [5].

Досліджуючи особливості інноваційного процесу на підприємствах фармацевтичного ринку, варто врахувати, що існують фундаментальні відмінності у розумінні і організації інноваційного процесу за планової та ринкової економік. Основним джерелом інновацій за планової системи були галузеві науково дослідні інститути (НДІ). Вони не залежали від промислових підприємств, і ніколи не орієнтувалися на споживачів продуктивних інновацій. Технологічні інновації створювалися ними, або шляхом розвитку існуючої технології, або запозичуючи ідеї західних корпорацій. Відсутність конкуренції між НДІ визначила їх майбутнє у ринкових умовах.

За ринкової системи визначальним елементом інноваційного процесу вважається визначення платоспроможності попиту на інновації, врахування споживчих уподобань, оцінка нових потенційних потреб споживачів, визначення допустимих варіацій у цінових параметрах продуктивних та технологічних інновацій. Принцип переможець отримує весь ринок, визначає пріоритетність фактору часу.

Основним джерелом інновацій в ринковій економічній системі є університети та науково-дослідні підрозділи корпорацій. Сучасні лідери глобального фармацевтичного ринку, керуючись корпоративними принципами економічної безпеки, віддають перевагу власним науково-дослідним підрозділам.

Трансформаційні процеси, що визначали економіки країн колишнього соціалістичного табору протягом останніх двох десятиріч зруйнували стару систему галузевих науково-дослідних інститутів, які за умов катастрофічної нестачі бюджетних коштів та в силу нерозуміння нових ринкових правил гри не змогли скласти гідну конкуренцію західним університетам та корпоративним науково-дослідним підрозділам.

У той же час говорити про ефективну науково-дослідну роботу всередині новостворених підприємств у межах трансформаційних економік також не доводиться. У силу багатьох причин інноваційні починання для них носять поодинокий та несистемний характер, а високий ступінь ризику та тривалий термін реалізації інноваційних проектів не сприяє залученню інвестицій.

Отже, революційні зміни спричинені впровадженням проривних інновацій, визначають ефективність інноваційного процесу на підприємствах фармацевтичної галузі. Історія фармацевтики знає безліч прикладів створення проривних інноваційних лікарських засобів починаючи від "Аспірину" препарат створив революцію у фармацевтиці, а компанії розробник Bayer і досі зберігає лідируючі позиції на глобальному фармацевтичному ринку. Приклади успіху світових фармацевтичних лідерів доводять, що саме проривні інновації в фармацевтичній галузі визначають розвиток компаній в довгостроковій перспективі, тому система стратегічного управління фармацевтичним підприємством має бути орієнтована на безальтернативність інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Про лікарські засоби: Закон України від 4 квітня 1996 року № 123/96-ВР [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
2. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – 263 с.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М.: Прогрес, 2008 – 355 с.
4. Міждисциплінарний словник з менеджменту: навч. посіб. / [за ред. Д. М. Черваньова, О. І. Жилінської]. – К.: Нічлава, 2011. – 624 с.
5. Исследование экономической эффективности систем здравоохранения некоторых развитых стран [Электронный ресурс] // Аптека. – № 803 (32) 22.08.2011. – Режим доступа: <http://www.apteka.ua>.

Надійшла до редколегії 05.10.12

А. Чулак, асп.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ОСОБЕННОСТИ ИННОВАЦИОННОГО ПРОЦЕССА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО РЫНКА УКРАИНЫ

В статье рассмотрены особенности основных этапов инновационного процесса на предприятиях фармацевтического рынка Украины. Определены ключевые подходы к организации инновационного процесса на предприятиях фармацевтического рынка Украины. Ключевые слова: инновация, инновационный процесс, лекарственное средство, фармацевтический рынок.

O. Chulak, Doctoral Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

FEATURES OF THE INNOVATION PROCESS AT THE UKRAINIAN PHARMACEUTICAL ENTERPRISES

The paper deals with key theories of innovative process organization. Basic features of main stages of the innovative process on the pharmaceutical market of Ukraine are determined.

Keywords: innovation, innovative process, drugs, pharmaceutical market.